

FUNKCJA AGROTURYSTYCZNA POWIATÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Agata Balińska

Katedra Ekonomiki Edukacji, Komunikowania i Doradztwa
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Kierownik katedry: dr hab. Krystyna Krzyżanowska, prof. nadzw. SGGW

Słowa kluczowe: funkcja agroturystyczna, województwo mazowieckie, wskaźnik
Key words: farm tourism function, Mazovian province, indicator

S y n o p s i s. Celem badania było określenie stanu rozwoju funkcji agroturystycznej w powiatach województwa mazowieckiego oraz jej zależności od poziomu atrakcyjności turystycznej. Do realizacji tego celu wykorzystano autorski wskaźnik zagospodarowania agroturystycznego i wskaźnik gęstości bazy agroturystycznej. Badania wykazały duże zróżnicowanie intensywności funkcji agroturystycznej oraz brak jej zależności od atrakcyjności turystycznej zmierzonej przez Główny Urząd Statystyczny w 2014 roku.

WSTĘP

Agroturystyka jako forma działalności pozarolniczej mieszkańców wsi rozwija się przede wszystkim w województwach o wydatnych walorach turystycznych, tj. małopolskim i warmińsko-mazurskim. Jest to związane zarówno z walorami turystycznymi, jak i z długimi tradycjami w zakresie przyjmowania turystów przez mieszkańców tych terenów, a ponadto z przyzwyczajeniami turystów do spędzania czasu wolnego w określonych częściach kraju. Kolejny powód to stosunkowo trudne warunki do prowadzenia produkcji rolnej, a także słaby rozwój innych gałęzi gospodarki. Tymczasem agroturystyka i turystyka wiejska rozwijają się na terenie całego kraju z różną intensywnością. W województwie mazowieckim funkcjonuje niemal 300 gospodarstw agroturystycznych. Biorąc pod uwagę fakt, że głównym miejscem recepcji turystycznej jest Warszawa, stanowiąca ośrodek turystyki biznesowej i kulturowej oraz to, że walory przyrodnicze województwa mazowieckiego uważa się za umiarkowane, liczbę tę należy uznać za pokaźną.

CEL I METODYKA BADAŃ

Celem badań było rozpoznanie poziomu rozwoju funkcji agroturystycznej w powiatach województwa mazowieckiego (z pominięciem miast na prawach powiatu) oraz określenie jego zależności w stosunku do syntetycznego wskaźnika atrakcyjności turystycznej oraz udziału kobiet wśród zarejestrowanych bezrobotnych. Do zrealizowania tego celu

opracowano i wykorzystano autorskie wskaźniki pomiaru funkcji agroturystycznej, a do określenia wspomnianych zależności zastosowano współczynnik korelacji rang Spearmana. W badaniach wykorzystano dane wtórne Głównego Urzędu Statystycznego z lat 2014 i 2015 oraz Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Warszawie z 2016 roku.

FUNKCJA AGROTURYSTYCZNA I JEJ POMIAR

Kierunek rozwoju poszczególnych obszarów nieurbanizowanych województwa mazowieckiego zależy od wielu czynników, w tym przede wszystkim od: oddalenia od aglomeracji warszawskiej i innych miast regionu, kultury rolnej, jakości kapitału społecznego i tradycji w zakresie przedsiębiorczości.

Obszary wiejskie, poza produkcją rolniczą, są miejscem realizacji różnych form działalności pozarolniczej oraz zamieszkania ludności i zaspokajania ich potrzeb społecznych. Jerzy Wilkin do najważniejszych funkcji obszarów wiejskich zaliczył [Wilkin 2010, s. 29]:

- produkcyjną, w ramach której wymienia: samozaopatrzenie oraz wytwarzanie na potrzeby własne środków produkcji, a także produkcję komercyjną artykułów żywnościowych przeznaczonych na rynek, artykułów rolnych stanowiących surowce przemysłowe, produktów rolnych służących wytwarzaniu energii oraz usług turystycznych związanych z działalnością rolniczą,
- społeczną, czyli wpływ na żywotność ekonomiczną i spójność społeczną wsi, element zabezpieczenia społecznego dla rodzin rolniczych, stabilizator wstrząsów wywołanych zmianami gospodarczymi i instytucjonalnymi,
- kulturową polegającą na wzbogaceniu i ochronie tradycji kulturowych wsi oraz tożsamości kulturowej na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, kształtowaniu krajobrazu kulturowego, ochronie i wzbogaceniu krajobrazu kulturowego,
- przyrodnicze, które mogą mieć wymiar negatywny (zanieczyszczenie i erozja gleb, zmniejszenie bioróżnorodności terenów rolnych, emisja gazów cieplarnianych) lub pozytywny (zapobieganie degradacji użytków rolnych, ochrona bioróżnorodności, ochrona i poprawa stosunków wodnych, zapobieganie erozji gleb).

Należy zwrócić uwagę, że funkcja turystyczna pozwala na równoczesne realizowanie funkcji społecznych, kulturowych i przyrodniczych. Uwzględniając dominującą rolę poszczególnych form użytkowania i zagospodarowania obszaru, można zaproponować następujący podział jego funkcji [Balińska 2016, s. 55]:

- rolnicza monoprodukcyjna – dominacja gospodarstw wyspecjalizowanych, np. mleczarskich,
- rolniczo-sadownicza – dominacja gospodarstw sadowniczych, np. okolice Grójca,
- rolniczo-ogrodnicza – np. Przytyk koło Radomia (polskie „zagłębie papryki”),
- rolnicza poliprodukcyjna – brak dominacji gospodarstw wyspecjalizowanych (wielokierunkowa produkcja rolnicza),
- rolniczo-leśna – z dużym udziałem obszarów leśnych,
- mieszkaniowa – osiedla położone w pobliżu dużych miast, na których rozwija się budownictwo jednorodzinne, zasiedlane przez migrantów z pobliskich miast, których aktywność zawodowa realizowana jest nadal w mieście,
- mieszkaniowo-socjalna – wsie zamieszkałe przez właścicieli niewielkich gospodarstw, którzy większość produkcji przeznaczają na własne potrzeby, oraz osoby starsze, które swoje gospodarstwa przekazały dzieciom lub oddały w dzierżawę albo sprzedały,

- produkcyjna i produkcyjno-usługowa – z uwagi na niższe koszty wynajmu niektórzy przedsiębiorcy lokują swoje przedsiębiorstwa na obszarach wiejskich,
- rekreacyjna – tereny położone w pobliżu miast, przeznaczone do wypoczynku weekendowego, z osiedlami ogródków działkowych i drugich domów,
- turystyczna – tereny położone w oddaleniu od miast, przeznaczone do pobytów długookresowych, z rozwiniętą infrastrukturą turystyczną,
- wielokierunkowa – łączenie dwóch lub więcej funkcji (rozwój wielofunkcyjny).

Funkcja agroturystyczna jest pochodną funkcji turystycznej i rekreacyjnej. *Jednostki przestrzenne, w których turystyka stanowi dominującą formę działalności gospodarczej, określa się powszechnie mianem jednostek o funkcji turystycznej, podobnie jak w przypadku obszarów uprzemysłowionych i rolniczych mówi się o funkcjach przemysłowych i rolniczych* [Warszyńska, Jackowski 1979, s. 208]. W głównym nurcie badań ekonomicznych nad funkcją turystyczną wykorzystywane są dwie główne cechy traktowane jako symptomy rozwoju takiej funkcji, czyli wielkość i rodzaj bazy noclegowej oraz intensywność ruchu turystycznego [Warszyńska, Jackowski 1979, s. 208].

Funkcja agroturystyczna jako podkategoria funkcji turystycznej dotyczy obszarów, w których obok produkcji rolniczej rozwijane są usługi agroturystyczne. Na potrzeby opracowania przyjęto definicję agroturystyki uwzględniającą kontekst podażowy, w której funkcję agroturystyczną rozumie się jako *formę aktywności pozarolniczej właścicieli gospodarstw rolnych lub równoważnych, która polega na równoczesnym realizowaniu funkcji rolniczej (produkcyjnej) i turystycznej oraz świadczeniu na rzecz turystów i odwiedzających szerokiego zakresu usług bazujących na potencjale gospodarstwa i jego otoczenia* [Balińska 2016, s. 102]. Z uwagi na synergię produkcji rolniczej i świadczenia usług na rzecz turystów funkcje rolnicza i agroturystyczna powinny występować łącznie. Nie zawsze się tak dzieje, co jest konsekwencją używania określenia „agroturystyka” również w odniesieniu do obiektów, w których nie jest prowadzona produkcja rolnicza (obiektów turystyki wiejskiej typu pokoje gościnne, apartamenty wakacyjne, małe pensjonaty). Wynika to z korzystnych przepisów obejmujących rolników, którzy świadczą na rzecz turystów usługi noclegowe i im towarzyszące. W myśl art. 3 *Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej* [Dz.U. 2004.173.1807 ze zm.] rolnicy nie mają obowiązku rejestrowania tych usług jako działalności gospodarczej. Z kolei zapisy *Ustawy z dnia 26 lipca 1991 o podatku dochodowym od osób fizycznych* przewidują całkowite zwolnienie z podatku dochodowego, o ile liczba wynajmowanych turystom pokoi nie przekracza 5 [Dz.U. 1991.80.350 ze zm.]. Regulacje te dają więc wymierne korzyści rolnikom prowadzącym usługi turystyczne, co sprawia, że funkcja turystyczna wypiera funkcję rolniczą. Próbę uporządkowania rynku usług agroturystycznych i turystyki wiejskiej podejmują ośrodki doradztwa rolniczego oraz Polska Federacja Turystyki Wiejskiej Gospodarstwa Gościnne. Należy podkreślić, że dopóki pojęcia „agroturystyka” i „turystyka wiejska” nie zostaną zdefiniowane prawnie, istnieć będzie dość swobodne ich stosowanie.

Rozwój funkcji agroturystycznej jest osadzony bardzo silnie w specyfice samej wsi, którą Barbara Fedyszak-Radziejowska określiła jako *rodzaj wspólnoty zakorzenionej w pamiętanej i przeżywanej przez swoich członków przeszłości, w tym także rolniczej tradycji oraz w atrakcyjnej przyrodniczo teraźniejszości położonej bliżej peryferii niż centrum (z wszystkimi tego społecznymi i gospodarczymi konsekwencjami), charakteryzującej się szczególnym rodzajem więzi społecznych oraz norm współpracy i współdziałania* [Fedyszak-Radziejowska 2012, s. 105]. Oddalenie od centrum (np. aglomeracji warszawskiej) w znacznym stopniu decyduje o rozwoju określonych funkcji obszarów wiejskich. Podobnie

jak w przypadku większości miast wojewódzkich, obszary wiejskie w pobliżu Warszawy są w znacznym stopniu zurbanizowane. Funkcja rolnicza jest tam zmarginalizowana lub zupełnie wygaszona, co jest związane również z osiedlaniem się na tych obszarach ludzi zawodowo związanych z miastami.

Powszechnie stosowaną miarą rozwoju działalności agroturystycznej jest liczba gospodarstw agroturystycznych i znajdujących się w nich miejsc noclegowych. Zgodnie z danymi GUS, w Polsce w 2015 roku funkcjonowało 3025 gospodarstw agroturystycznych z maksymalnie 9 miejscami noclegowymi (łącznie liczba miejsc noclegowych wynosiła 22,6 tys.) oraz 811 gospodarstw z co najmniej 10 miejscami noclegowymi (łącznie 13,3 tys. miejsc noclegowych) [GUS 2016]. Dane te są jednak niedoszacowane, gdyż według Polskiej Organizacji Turystycznej liczba gospodarstw agroturystycznych wynosi około 8 tys. [www.polska.travel.pl], co wydaje się bardziej prawdopodobne, ponieważ w roku 2011 było ich 7852 [GUS 2012].

Jeśli chodzi o intensywność rozwoju funkcji agroturystycznej, to bazując na najczęściej stosowanych w literaturze wskaźnikach Schneidera, Deferta, Charvata [Szromek 2012, Pearce 1995] oraz doświadczeniach innych badaczy [Górecka 2011, Derek 2008, Ferens 2013, Przezbórska-Skobiej 2015] opracowano autorskie wskaźniki funkcji agroturystycznej, tj. wskaźnik zagospodarowania agroturystycznego i wskaźnik gęstości bazy agroturystycznej. Wskaźnik zagospodarowania agroturystycznego (W_{ZA}) obliczono według wzoru:

$$W_{ZA} = \frac{\text{liczba gospodarstw agroturystycznych}}{\text{liczba stałych mieszkańców wsi}} \times 100$$

Wskaźnik gęstości bazy agroturystycznej (G_{bA}) został obliczony według wzoru:

$$G_{bA} = \frac{\text{liczba gospodarstw agroturystycznych}}{\text{powierzchnia UR [km}^2\text{]}}$$

Przy wyborze zmiennych wzięto pod uwagę wymiar merytoryczny oraz dostępność i wiarygodność danych. Bardziej miarodajne byłyby wskaźniki uwzględniające liczbę sprzedanych noclegów oraz długość pobytu turystów w gospodarstwach agroturystycznych. Niestety dane te były niedostępne.

WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE JAKO OBSZAR REALIZACJI FUNKCJI AGROTURYSTYCZNEJ

Województwo mazowieckie z powierzchnią 35 558,47 km² jest największym województwem Polski. Zostało podzielone na 37 powiatów i 5 miast na prawach powiatu. Użytki rolne stanowią 67,1% powierzchni. Rozwój rolnictwa jest dość zróżnicowany. Na południu wiodąca jest produkcja sadownicza i ogrodnicza, a na wschodzie bydło mleczne.

Poszczególne powiaty różnią się pod względem wymienionych w tabeli 1. zmiennych. Największą powierzchnią charakteryzuje się powiat ostrołęcki, który jest ponadśmiokrotnie większy od najmniejszego – powiatu pruszkowskiego, w którym jest z kolei największa gęstość zaludnienia. Najmniejsza gęstość zaludnienia jest w powiecie łosickim. Zróżnicowany jest na terenie województwa poziom bezrobocia rejestrowanego, najniższy w powiecie warszawskim zachodnim, a najwyższy w szydlowieckim. Z uwagi na to, że agroturystyka jest aktywnością podejmowaną przede wszystkim przez kobiety, to istotny jest udział kobiet w grupie bezrobotnych, który najwyższy jest w powiecie plockim, a najniższy w garwolińskim. Istotnym elementem potencjału turystycznego są lasy, których

Tabela 1. Podstawowe dane opisujące powiaty województwa mazowieckiego (2015 r.)

Powiaty	Powierz- chnia [km ²]	Gęstość zalu- dnie- nia [liczba ludności na 1 km ²]	Stopa bezrobocia rejestr- wanego [%]	Udział kobiet wśród zarejestro- wanych bezrobo- tych [%]	Udział lasów [%]	Drogi publiczne (powiatowe i gminne) o twardej nawierzchni [km/100 km ²]	Liczba podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produk- cyjnym
białobrzezski	639	53	12,9	42,2	25,2	80,4	1272
ciechanowski	1060	86	15,9	46,5	16,7	84,0	1243
garwoliński	1243	85	14,5	38,0	30,4	73,4	1089
gostyniński	615	75	21,6	47,9	22,6	83,2	1145
grodziski	367	244	6,4	51,8	11,7	118,5	2200
grójecki	1268	78	6,1	49,5	13,0	86,3	1414
kozienicki	916	67	16,6	51,3	29,7	64,2	1058
legionowski	390	287	14,3	47,9	30,6	103,8	2265
lipski	740	48	15,3	45,6	21,4	77,3	1198
łosicki	772	41	11,3	44,1	22,6	64,3	1161
makowski	1065	44	22,9	43,9	25,8	85,1	1264
miński	1164	130	10,5	48,1	21,4	76,7	1483
mławski	1182	63	12,7	49,7	19,9	77,2	1098
nowodworski	695	113	12,2	45,4	26,4	85,1	1481
ostrołęcki	2097	42	17,0	51,6	32,0	69,4	929
ostrowski	1218	61	14,5	51,8	28,5	67,9	1372
piaseczyński	616	199	8,2	45,4	29,9	85,4	2026
płocki	621	280	7,2	47,7	18,3	128,0	2712
płoński	1796	62	19,4	54,2	17,3	70,4	996
płoński	1380	64	16,0	48,9	13,6	90,1	1136
pruszkowski	246	653	7,7	47,9	11,1	238,4	2719
przasnyski	1219	44	15,5	50,8	30,7	62,6	1079
przysuski	801	54	24,4	45,6	30,7	65,6	1037
pułtuski	827	62	22,2	44,4	19,1	84,9	1234
radomski	1530	99	27,0	47,2	26,8	83,7	1075
siedlecki	1603	51	10,1	46,7	18,9	67,7	1056
sierpecki	852	62	22,8	53,0	13,6	80,6	996
sochaczewski	735	116	10,5	47,2	15,0	98,5	1616
sokołowski	1131	49	11,0	47,6	22,0	67,2	1165
szydłowiecki	452	89	34,4	46,1	32,8	84,6	1163
warszawski zachodni	534	210	5,6	48,0	25,1	104,6	2541
węgrowski	1221	55	13,8	47,5	27,9	53,1	1128
wołomiński	954	243	15,2	44,0	29,6	106,1	1932
wyszkowski	876	84	10,6	46,1	33,0	77,7	1342
zwoleniński	573	64	20,5	46,2	17,8	81,9	888
żuromiński	807	49	21,5	50,0	21,0	69,9	1071
żyrardowski	533	144	15,4	46,3	22,6	101,6	1761
Województwo mazowieckie	35558	150	6,6	47,8	23,1	85,9	2246

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Statystyczne Vademecum Samorządowca GUS, SWAID, (dostęp: 16.10.2016)].

udział jest największy w powiecie wyszkowskim, a najmniejszy w pruszkowskim, gdzie jest też najwyższy wskaźnik uzbrojenia w infrastrukturę drogową oraz wskaźnik rozwoju przedsiębiorczości. Najsłabiej w infrastrukturę drogową wyposażony jest powiat węgrowski. Z kolei wskaźnik rozwoju przedsiębiorczości ma najniższą wartość w powiecie zwolenkim.

POZIOM ROZWOJU FUNKCJI AGROTURYSTYCZNEJ POWIATÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Analizując poziom rozwoju funkcji agroturystycznej, należy odnieść się do atrakcyjności turystycznej danego obszaru. Głównym elementem atrakcyjności są walory przyrodnicze i antropogeniczne, zagospodarowanie turystyczne i dostępność komunikacyjna. GUS dokonał pomiaru atrakcyjności turystycznej powiatów w Polsce, wykorzystując wskaźnik syntetyczny, w którym uwzględniono następujące zmienne [GUS 2014, s. 16]:

- liczba korzystających z noclegów na 1 tys. ludności,
- liczba zwiedzających muzea na 1 tys. ludności,
- udział turystów zagranicznych wśród ogółu turystów korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania,
- udział powierzchni prawnie chronionych w powierzchni ogólnej powiatu,
- udział terenów komunikacyjnych w powierzchni ogółem,
- liczba imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice na 1 tys. ludności.

We wskaźniku tym uwzględniono zmienne wykorzystane w pomiarze funkcji turystycznej. Wyniki pomiaru zaprezentowano w tabeli 2. Najbardziej atrakcyjne turystycznie, zgodnie z przyjętą miarą, są powiaty legionowski i otwocki, a najmniej lipski, kozienicki i ostrołęcki.

Najwięcej obiektów zakwaterowania zbiorowego znajduje się w powiatach: pruszkowskim, płockim, piaseczyńskim i legionowskim, a najwięcej gospodarstw agroturystycznych zlokalizowanych jest w powiatach ostrołęckim i gostynińskim (tab. 2.). Warto zauważyć, że atrakcyjność turystyczna tych powiatów mierzona wskaźnikiem atrakcyjności turystycznej jest relatywnie niska. Tylko w powiecie otwockim nie było żadnego gospodarstwa agroturystycznego.

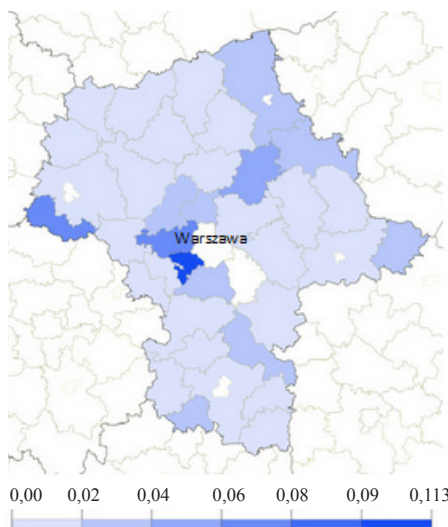
Funkcja agroturystyczna mierzona wskaźnikiem W_{ZA} jest najbardziej rozwinięta w powiatach łosickim i gostynińskim, a mierzona wskaźnikiem G_{bA} – w powiatach pruszkowskim, warszawskim zachodnim oraz gostynińskim (mapy 1. i 2.). Na wartość tego wskaźnika wpływała relatywnie duża liczba gospodarstw agroturystycznych, choć atrakcyjność turystyczna tych jednostek terytorialnych została oceniona nisko.

Zależność między wskaźnikiem atrakcyjności turystycznej a wskaźnikiem gęstości bazy noclegowej mierzona korelacją rang Spearmana wynosi 0,299 przy $p = 0,072$, co wskazuje na brak zależności między wymienionymi wskaźnikami. Pozwala to na sformułowanie tezy, że gospodarstwa agroturystyczne w województwie mazowieckim powstają niezależnie od poziomu atrakcyjności obszaru mierzonego wspomnianym wskaźnikiem. Wyniki te skłaniają również do postawienia pytania, czy w konstrukcji wskaźnika atrakcyjności turystycznej wykorzystano właściwe zmienne. Powiaty łosicki i gostyniński charakteryzują się ciekawymi walorami turystycznymi (lasy, jeziora na pojezierzu gostynińskim), które nie zostały uwzględnione we wskaźniku atrakcyjności turystycznej, a są poszukiwane przez turystów preferujących wypoczynek na obszarach wiejskich. Stąd relatywnie wysoka liczba gospodarstw agroturystycznych w tych powiatach.

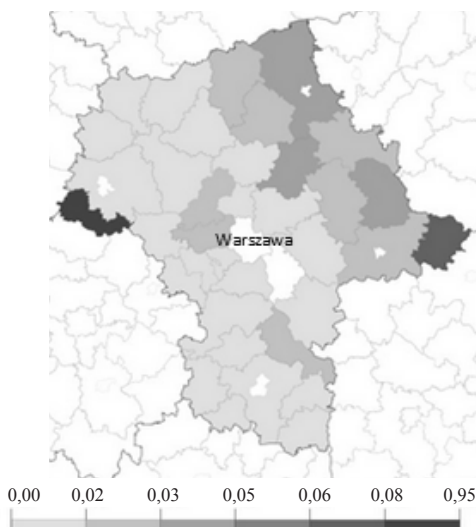
Tabela 2. Liczba turystycznych obiektów noclegowych, gospodarstw agroturystycznych oraz wartości wybranych wskaźników dla powiatów województwa mazowieckiego

Powiaty	Turystyczne obiekty noclegowe (2015 r.)*	Wskaźnik atrakcyjności turystycznej (2014 r.)**	Liczba gospodarstw agroturystycznych (2015 r.)***	W _{ZA****}	G _{BA****}
białobrzeski	4	0,208	2	0,008	0,006
ciechanowski	9	0,211	3	0,007	0,004
garwoliński	12	0,219	6	0,008	0,010
gostyniński	2	0,192	26	0,095	0,073
grodziski	7	0,276	3	0,008	0,020
grójecki	11	0,242	2	0,003	0,003
kozienicki	8	0,113	12	0,027	0,033
legionowski	19	0,454	3	0,006	0,032
lipski	2	0,084	2	0,007	0,005
łosicki	13	0,168	16	0,064	0,032
makowski	3	0,141	7	0,021	0,011
miński	12	0,217	6	0,007	0,011
mławski	4	0,241	2	0,005	0,003
nowodworski	14	0,309	10	0,025	0,035
ostrołęcki	4	0,115	34	0,040	0,029
ostrowski	6	0,188	14	0,028	0,021
otwocki	10	0,417	-	-	-
piaseczyński	19	0,347	8	0,008	0,034
płocki	19	0,163	8	0,008	0,007
płoński	9	0,203	7	0,011	0,008
pruszkowski	20	0,302	8	0,013	0,113
przasnyski	4	0,132	6	0,018	0,008
przysuski	3	0,145	2	0,005	0,006
pułtuski	3	0,212	1	0,003	0,002
radomski	11	0,153	3	0,002	0,004
siedlecki	6	0,241	15	0,019	0,016
sierpecki	6	0,226	2	0,006	0,003
sochaczewski	4	0,368	7	0,015	0,017
sokołowski	6	0,317	12	0,035	0,018
szydłowiecki	7	0,259	3	0,011	0,023
warszawski zachodni	16	0,326	16	0,022	0,072
węgrowski	5	0,188	10	0,021	0,016
wołomiński	14	0,206	5	0,007	0,014
wyszkowski	5	0,269	17	0,036	0,044
zwoleniński	3	0,226	2	0,007	0,006
żuromiński	3	0,227	2	0,007	0,004
żyrardowski	9	0,323	5	0,017	0,020
Województwo mazowieckie	486	0,766	287	0,015	0,015

Źródło: * Statystyczne Vademecum Samorządowca GUS, SWAID; dane dotyczą obiektów z 10 i więcej miejscami noclegowymi; ** GUS 2014; *** dane ODR w Warszawie, www.modr.mazowsze.pl; **** obliczenia własne na podstawie danych GUS oraz ODR w Warszawie, www.modr.mazowsze.pl, Statystyczne Vademecum Samorządowca GUS, SWAID (dostęp: 16.10.2016).

Mapa 1. Wartość wskaźnika W_{ZA}
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 2. Wartość wskaźnika G_{bA}
Źródło: opracowanie własne.

Przedmiotem badań była też zależność między W_{ZA} a udziałem kobiet wśród zarejestrowanych bezrobotnych. Do określenia tej zależności wykorzystano również współczynnik korelacji rang Spearmana, którego wysokość 0,07 przy $p = 0,071$ wskazuje na brak takiej zależności.

PODSUMOWANIE

Agroturystyka stanowi element wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich, a funkcja agroturystyczna pozwala na podtrzymanie funkcji rolniczej, kulturowej i społecznej obszaru. Przykład województwa mazowieckiego, którego atrakcyjność turystyczna, choć zróżnicowana na poziomie powiatów, określana jest jako umiarkowana, pokazuje, że możliwe jest realizowanie funkcji agroturystycznej bez występowania wiodących walorów. Agroturystyka bazuje w bardzo dużym stopniu na gościnności. To zaangażowanie, życzliwość i pomysłowość kwaterodawców stanowią podstawę sukcesu tego typu przedsięwzięć. Należy pamiętać, że atutem Mazowsza jest występowanie Warszawy jako głównego rynku emisyjnego w turystyce. Oferta agroturystyczna Mazowsza skierowana jest więc przede wszystkim do mieszkańców aglomeracji warszawskiej.

Funkcja agroturystyczna mierzona wskaźnikiem W_{ZA} jest lepiej i bardziej równomiernie rozwinięta w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, ale przede wszystkim w powiatach leżących przy wschodniej i zachodniej granicy województwa, czyli w gostyńskim i łosickim, który charakteryzuje się niewielką gęstością zaludnienia i słabym rozwojem infrastruktury drogowej. W powiatach o wyżej rozwiniętej przedsiębiorczości występuje też więcej turystycznych obiektów noclegowych (np. powiaty legionowski, pruszkowski, warszawski zachodni).

Badania wykazały też, że istotnym problemem jest pomiar rozwoju funkcji agroturystycznej oraz atrakcyjności turystycznej. Dla oceny wpływu agroturystyki na środowisko lokalne konieczne byłoby uwzględnienie m.in. liczby turystów i długości ich pobytu.

LITERATURA

- Balińska Agata, 2016: *Znaczenie agroturystyki w rozwoju gmin wiejskich na przykładzie obszarów peryferyjnych wschodniego pogranicza Polski*. Wydawnictwo SGGW, Warszawa, s. 55, 102.
- Derek Marta, 2008: *Funkcja turystyczna jako czynnik rozwoju lokalnego*. Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. A. Kowalczyka, Uniwersytet Gdański, Wydział Geografii i Stosunków Regionalnych, Gdańsk 2008, maszynopis, s. 62-69, <http://www.wgsr.uw.edu.pl>, dostęp: 06.09.2016.
- Fedyszak-Radziejowska Barbara, 2012: Społeczności wiejskie: ewolucyjne zmiany, zrównoważony rozwój, [w] *Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi polskiej*, red. J. Wilkin, I. Nurzyńska, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, s. 105.
- Ferens Ewa, 2013: *Turystyka jako element wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie województwa mazowieckiego*. „Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej”, nr 102, s. 113-126.
- Górecka Aleksandra, 2011: *Uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej na terenie gmin województwa podkarpackiego*. Maszynopis rozprawy doktorskiej, SGGW, Warszawa.
- GUS, 2012: *Turystyka w 2011 roku*. Warszawa.
- GUS, 2014: *Zróżnicowanie atrakcyjności turystycznej powiatów województwa mazowieckiego*. Warszawa, s. 16.
- GUS, 2016: *Turystyka w 2015 roku*. Warszawa.
- Pearce Douglas, 1995: *Tourism today. A geographical analysis*. Longman Publishing Group, Essex.
- Przezbórska-Skobieć Lucyna, 2015: *Wiejska przestrzeń rekreacyjna Polski – ocena atrakcyjności i uwarunkowania rozwoju*. IX Kongres Ekonomistów Polskich, www.pte.pl/kongres/referaty, 02.10.2016.
- SWAID, Platforma analityczna. Portal informacyjny GUS, www.swaid.stat.gov.pl, dostęp: 16.10.2016.
- Statystyczne Vademecum Samorządowca GUS*. Portal informacyjny GUS, <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/statystyczne-vademecum-samorzadowca>, dostęp: 16.10.2016.
- Szromek Adam, 2012: *Wskaźniki funkcji turystycznej. Koncepcja wskaźnika funkcji turystycznej i uzdrowiskowej*. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice, s. 66-68.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej*, Dz.U. 2004, nr 173, poz. 1807 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych*, Dz.U. 1991, nr 80, poz. 350 z późn. zm.
- Warszyńska Jadwiga, Jackowski Antoni, 1979: *Podstawy geografii turystyki*. PWN, Warszawa, s. 208.
- Wilkin Jerzy, 2010: *Wielofunkcyjność rolnictwa – nowe ujęcie roli rolnictwa w gospodarce i społeczeństwie*, [w] *Wielofunkcyjność rolnictwa. Kierunki badań, podstawy metodologiczne i implikacje praktyczne*, red. J. Wilkin. Wydawnictwo IRWiR PAN, Warszawa, s. 29.
- www.modr.mazowsze.pl, dostęp: 16.10.2016.
- www.polska.travel.pl, dostęp: 16.10.2016.

Agata Balińska

TOURIST FUNCTION OF DISTRICTS OF THE MAZOVIAN PROVINCE

Summary

The aim of the research was to determine the state of development of the farm tourism function in districts of the Mazovian province. An own indicator of farm tourism development and a rate of the density of farm tourism base were used in order to achieve this objective. Examinations showed a great diversity in intensity of the farm tourism function as well as the fact that it is not dependent on tourist attractiveness measured by the Central Statistical Office.

Adres do korespondencji:

Dr inż. Agata Balińska

Katedra Ekonomiki Edukacji, Komunikowania i Doradztwa

Wydział Nauk Ekonomicznych SGGW

ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa

e-mail: agata_balinska@sggw.pl